

Njezina kći Adrijana za svoju je majku zabilježila da ima veliku dušu, brzi hod, nježan glas, piše pjesme, tužna je, brza, voli stihove i muziku, ali uopće ne voli malu djecu



Marina Cvjetajeva

**Revolucija joj je
dala snagu i stavila
omču oko vrata**



Piše:
SANJA BAKOVIĆ

Nema slavnije ruske pjesnikinje od Marine Cvjetajev. Njezina du-boka osjećajnost kojom je pro-žela stotine napisanih pjesama, sudbina kojoj je neuspješno uzimala bježeći od revolucija, progona i siromaštva, njezina ekstaza pisanja i na kraju tragično iza-bran kraj, učinili su je velikom i oboža-vanom književnom heroinom koja je tek nakon smrti doživjela svjetsko priznanje i poštovanje. U Hrvatskoj smo donedav-no bili manjkavi za prijevode njezine poezije i mogli smo je u opsežnijim izdanjima čitati u srpskim prijevodima. Nedavno je objavljen novi dvojezični iz-bor poezije Marine Cvjetajev na hrvat-skom i ruskom jeziku u izdanju Matice hrvatske i prepjevu najboljih hrvatskih slavista: Antice Menac, Radomira Ventu-rina i Dubravke Dorotić Sesar.

Književni genij Marine Cvjetajev neod-vojiv je od njezine biografije i ključnih događaja njezina života. Cvjetajeva je poeziju pisala neprestano, u najtežim momentima, u potpunim emotivnim rastrojstvima te momentima gladi i rubnih životnih uvjeta. Prve je pjesme napisala kao šestogodišnja djevojčica. Iako je pisala i prozu i esejistiku, u svjet-skoy književnosti znana je prvenstveno kao pjesnikinja.

Rođena je 1892. godine u obitelji ruskih intelektualaca. Otac Ivan Vladimirovič Cvjetajev bio je klasični filolog i povje-sničar posvećen znanosti, poznat kao osnivač Muzeja lijepih umjetnosti u Moskvi, no u smislu očinske uloge pri-lično odsutan u vlastitoj obitelji zbog posvećenosti znanosti i radu. Majka Marija Mejn bila je poznata pijanisti-ca. Tijekom djetinjstva zbog majčine bolesti boravili su često u inozemstvu gdje je pjesnikinja naučila francuski i njemački jezik. Tijekom formalnog ob-razovanja pokazivala je neposluš, otpor i svoju pobunjeničku prirodu. Nakon boravka u inozemstvu, obitelj se vratila u Rusiju 1905. godine, gdje se Cvjeta-jeva kao 13-godišnjakinja poistovjetila s pobunjenicima u revolucionarnim događanjima. Nakon smrti majke iz-bačena je iz internata zbog "pogubnog utjecaja i širenja revolucionarnih ide-ja". Svoju prvu knjigu poezije "Večernji album" dala je sama tiskati u nakladi od 500 primjeraka još dok je pohađala gimnaziju i sama ih je odnijela u knjiža-ru. Presudan je za nju bio susret s pis-cem Maskimilijanom Aleksandrovičem



Cvjetajeva s majkom Marinom (pijanisticom) i sestrom Anastazijom



Cvjetajeva i njezina starija sestra Anastazija, majka im je umrla rano

Nakon smrti majke, kao 13-godišnjakinja, izbačena je iz internata zbog 'pogubnog utjecaja i širenja revolucionarnih ideja'



U društvu supruga Sergeja Efrona, sina Georgija i kćeri Irine

Vološinom, koji ju je kao 18-godišnjaki-nju pozvao da prisustvuje umjetničkoj koloniji u gradu Koktebelju na Krimu, gdje je upoznala budućeg supruga, car-skog višeg oficira Sergeja Efrona. S 19 godina se udala za Efrona i zavjetovala da se od njega nikad neće rastati. Una-toč braku, Cvjetajeva se i dalje iznutra osjećala slobodna. U pismu prijatelju Rozanovu navela je kako njezin brak ne sliči običnom braku te da se ona uopće ne osjeća udanom, nego voli i živi isto kao u 17. godini.

Sa Sergejom Efronom Cvjetajeva je imala troje djece: kćer Arijadnu, kćer Irinu i sina Mura. Početak Oktobarske revolucije 1917. godine donio je prve velike nevolje u životu Cvjetajev. Te je godine rodila kćer Irinu. Kći Arijadna imala je pet godina. Živjele su u pot-punoj bijedi u Moskvi, u zapuštenom stanu. Prijatelj Erenburg zabilježio je nakon posjeta: "Kad sam ušao u ma-len stan, zbunio sam se. Teško je bilo zamisliti veću zapuštenost. (...) Sve je bilo zapušteno, pokriveno, prašinom, pepelom od cigareta". Život u osku-dici i teškim uvjetima preživljavala je i podnosila zahvaljujući golemoj duhovnoj energiji. Kći Adrijana, koja je počela pisati dnevnik u svojoj šestoj

Pasternak ju je potaknuo da se ubije. Pomažući joj da se spakira, rekao joj je kako je konopac kojim veže stvari dovoljno čvrst da bi se njime moglo i objesiti

godini, za svoju je majku zabilježila da ima veliku dušu, brzi hod, nježan glas, piše pjesme, tužna je, brza, voli stihove i muziku, ali uopće ne voli malu djecu. U moskovskim godinama njezin suprug Efron kao vojni službenik je odsutan iz života obitelji zbog revolucionarnih zbivanja. Godinama od njega nije bilo nikakva glasa, Cvjetajeva uopće nije znala je li živ. U Moskvi je 1918. godine strastveno ušla u kazališni svijet, pišući svoje kazališne komade.

Najteža godina u Moskvi bila je 1919. godina, kad je zabilježeno da je naoko lo hodala bosa, u pocijepanoj haljini, nisu imali brašna ni kruha, tek nešto krumpira, a ostavština od oca od sto tisuća rubalja je nacionalizirana. Sestri Anastasiji Cvjetajevoj tad piše: "Alja i ja živimo po starom u trpezariji. Kuća je opljačkana i uništena. Jazbina. Ložimo namještaj. Ja pišem". Zbog krajnje bijede i gladi obje svoje djevojčice predala je u prihvatilište pokraj Moskve. Kako se starija kći Adrijana razboljela, ipak ju je dovela kući, dok je trogodišnja Irina umrla 1920. godine od gladi u prihvatilištu, što je Cvjetajevu dotuklo.

"Meni se desila velika nesreća: umrla je u sirotištu Irina - 3. februara, prije četiri dana. I zato sam ja kriva. Toliko sam bila obuzeta Aljinom bolešću (malarija-povratni napadaji). Nisam otišla na pogreb - tog dana je Alja imala 40,7... Da kažem istinu? - prosto nisam mogla. (...) Druge žene zaboravljaju svoju djecu zbog balova-ljubavi-haljina-životnih praznika. Moj životni praznik su pjesme, ali ja nisam zbog pjesama zaboravila Irinu - ja dva mjeseca nisam ništa pisala!", stoji u pismu prijateljima Veri Zvjagincevoj i Alkesandru Jerofejevu.

Konačno 1921. godine saznaje da joj je suprug živ, u Pragu, te s kćeri Arijadnom odlazi prvo u Berlin, potom Efron dolazi po obitelj i vraćaju se svi u Prag, u kojem je tad boravila ruska inteligencija. U Češkoj je rodila treće dijete, 1925. godine. Slijedi nova faza, emigracija u Francusku. Cijela obitelj zajedno odlazi u Pariz, gdje borave od 1925. do 1939. godine. Prema siromašnom i industrijom zagađenom Parizu Cvjetajeva se odnosila negativno. Slavno središte umjetnosti i europske inteligencije za Cvjetajevu se nije pokazalo gostoljubivim. U Parizu Cvjetajeva nije našla svoje mjesto, književni svijet nikako je nije prihvaćao, nije mogla nastupati ni objavljivati. Poezija joj postaje ogorčena i socijalno kritična. Cijela obitelj ponovno živi jako loše, a suprug Sergej Efron se razbolijeva od tuberkuloze. Oboje osjećaju nostalgiju prema Rusiji, dok se Efron ideološki počinje zanositi idejama komunizma. Kad je Efron morao zbog političko-kriminalnih afera otići iz Francuske 1937. godine, Cvjetajeva dvije godine kasnije odlazi za njim. U Sovjetskom Savezu ponovno ih dočekuju loše prilike i bijeda. Suprug je strijeljan, a kći Arijadna uhićena. Sa sinom Murom odlazi u izgnanstvo u Jelabugu ne bi li ga sklonila od vojne obaveze. Iznova žive u krajnjem siromaštvu, Mur je očajan što ga je majka dovela u izolaciju i u nepo-

NISAM NI ZNALA DA SAM POETA

*Mojim pjesmama, nastalim tako rano,
Da nisam ni znala da sam - poeta,
Što su buknule kao mlazovi
iz fontana,
Kao iskre iz raketa.*

*Što su navrle kao vražići u hrpi
U svetišta sna i tamjana,
Mojim pjesmama o mladosti i smrti,
Nečitanim pjesmama!*

*Razbacanim po prašini u dućanima
(Gdje ih nitko nije uzimao i ne uzima!),
Mojim pjesmama, kao skupocjenim
vinima,
Kucnut će njihov čas.*

MOLITVA

*Bože moj! Kriste! Učini čudo
U zoru, sada, u ovaj tren!
Daj mi da umrem dok je moj život
Ko knjiga preda mnom otvoren.*

*Mudar si, nećeš mi reći strogo:
„Nije još vrijeme, strpi se!“
Ti si mi dao svega i mnogo!
Ja hoću odmah - sve putove!*

*Sve hoću: moja ciganska duša
Želi se boriti uz pjesme oj,
Za svakog trpjet dok orgulje sluša,
Poput amazonke hrlit u boji;*

*Čitati što nam zvijezde sude,
Voditi djecu naprijed kroz mrak...
Da svaki dan prošli - legenda bude,
Da svaki dan bude - do ludila lak!*

*I križ, i svilu, i kacigu volim,
Slijed sekundi - dušu - ne smijem
strt...
Uz djetinjstvo divno daj mi još, molim:
U sedamnaestoj godini - smrt!*

S VLASTITOM ME DUŠOM LJUBAV VEŽE

*Nije krv - kroz žile sunce teče
I već smeđom bojom ruka sja.
S vlastitom me dušom ljubav veže,
Sama sam i sretna sam.*

*Čekam cvrčka da zagudi malo,
Iščupam i grickam tanku vlat...
Osjetih tad snažno, tako jednostavno
Da je život tren i kuca sat.*



Tijekom Prvog svjetskog rata čitala je stihove u slavu Njemačke

znat kraj te se među njima javlja neslaganje. Ne mogavši podnijeti pritisak i duševnu patnju, Marina Cvjetajeva je 1941. godine počinila samoubojstvo vješanjem. Nemoguće je bilo izdržati smrt djeteta, glad, neimaštinu, smrt supruga, uhićenje kćeri, egzistencijalnu stiješnost, brigu... Odlučila se za kraj. O Cvjetajevoj puno saznajemo iz autobiografske proze i pisama koje je slala prijateljima i piscima suvremenima s kojima je razmjenjivala intimne dojmove, slala im pjesme i ocrtavala momente teške svakodnevice. Objavljena su njezina pisma koja je pisala Borisu Pasternaku, Ani Ahmatovoj, Rilkeu, češkoj prijateljici Ani Teskovojoj, prijatelju Vološinu, sestri Anastasiji Cvjetajevoj i mnogima drugima. S Rilkeom je Cvjetajeva ostvarila duboko duhovno prepoznavanje, a trojna prepiska između Cvjetajeve, Rilkea i Pasternaka smatra se književnim biserom i značajnim svjedočanstvom vremena.

Godinama se Cvjetajeva dopisivala s Borisom Pasternakom. Kad su se konačno sreli pred kraj njezina života, bila je razočarana što susret uživo nije imao tu snagu i magičnost koju su ostvarili preko pisama. Navodno ju je upravo Pasternak jednom slučajnom izjavom potaknuo da si oduzme život. Pomažući joj da spakira stvari, rekao je kako je konopac kojim veže stvari dovoljno čvrst da bi se njime moglo i objesiti. Mnoge je neshvatljive i neobjašnjive poteze u političkom smislu izvodila Cvjetajeva. Primjerice, u svojoj je



Pjesnikinja i prevoditeljica Sofija Parno s kojom je Cvjetajeva imala lezbijsku vezu



Naziv knjige:

Izabrane pjesme

Autor: Marina Cvjetajeva

Priredila: Dubravka Dorotić Sesar

Prepjevali: Antica Menac, Radomir

Venturin i Dubravka Dorotić Sesar

Nakladnik: Matica hrvatska

Zbog bijede obje svoje djevojčice predala je u prihvatilište. Irina je 1920. umrla od gladi u prihvatilištu, što je Cvjetajevu dotuklo

djevojačkoj sobi imala istaknut portret Napoleona. Uvijek je nastojala biti u radikalnoj opoziciji. Tako je tijekom Prvog svjetskog rata čitala stihove u slavu Njemačke, braneći je kao zemlju velike umjetnosti, ne mareći koliko je to što čini nepopularno i opasno. Dok su se pjesnici njezine generacije mogli svrstati u određene umjetničke i pjesničke struje, primjerice Majakovski je bio futurist, Ahmatova i Mandeljštam akmeisti, Cvjetajeva je ostala odana svojem vlastitom izboru - nepripadanju grupacijama, strujama, umjetničkim smjerovima... Jedina odanost bila je ona prema samoj sebi, svojim umjetničkim izborima i stremljenjima.

Veličina stvaralaštva i žestina življenja Marine Cvjetajeve čine jedinstvenu pojavu u svjetskoj književnosti. Za čuvanje i otkrivanje njezina djela uvelike je zaslužna kći Arijadna Efron, koja je nakon završetka progonstva život posvetila čuvanju uspomene na majčino djelo. Cvjetajevine pjesme, eseji, pisma, kazališni komadi i kratke proze čitaju se kao cjelina, kao dio jedne velike tragične biografije koja je pridonijela da ona danas u književnosti ima gotovo kulturni status. Stoga je važno da je Cvjetajeva iznova ušla i u hrvatski jezik, objavom novog izbora poezije u izdanju Matice hrvatske. Ovaj izbor obuhvaća 120 pjesama, kao i opsežan pogovor Josipa Užarevića koji navodi da nova knjiga prijevoda Cvjetajevine lirike "popunjava veliku, neoprostivu prazninu u hrvatskoj prijevodnoj kulturi", ponavljajući znanu tezu kako je Cvjetajeva "jedan od najtežih ruskih pjesnika kad je riječ o razumijevanju i prevodenju". U Hrvatskoj smo imali neobičnu situaciju da je 2005. godine objavljena prvo knjiga njezinih kratkih proza "Ono što je bilo", u prijevodu i s pogovorom rusistice Adrijane Vidić, koja navodi neobičnost činjenice da se velika pjesnikinja hrvatskom čitateljstvu predstavila "naglavačke", prvo prozom! Nakon toga je 2012. godine objavljen manji izbor Cvjetajevinih pjesama u izdanju kuće Mala zvona, koji kritika nije najbolje dočekala u smislu iskazane prevoditeljske vještine. Dostupno nam je i beogradsko izdanje "izabranih dela" Marine Cvjetajeve koje je priredila Milica Nikolić, a sastoji se od tri knjige: "Pesme i poeme", "O umetnosti i pesništvu: Portreti" i "Autobiografska proza; O Puškinu; Pisma". Iako je najnovije izdanje Matice hrvatske veliki književni iskorak i hvalevrijedan pothvat u smislu susreta s Cvjetajevim djelom, još čekamo nove prijevode njezina opsežnog opusa.



Marina Cvjetajeva u društvu sestre Anastasije i supruga Efrona